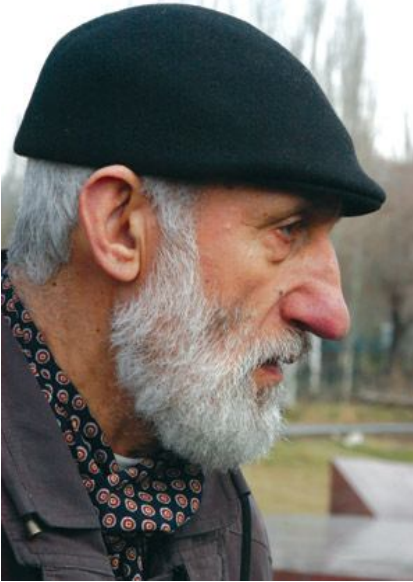


## ՆՐԱՉՕՆ



Ուխտավորներից ամենալուսկյացն էր: Նրան չճանաչողին կթվար, թե անտարբեր է ամեն ինչի հանդեպ, թե մի տեսակ ակամա ճամփորդող է: Ի՞նչ է ասում նրա խոսուն լռությունը. միայն Աստված գիտեր ու ինքը:

ՆրաչՕն այս մեծ աշխարհում դեռ էն գլխից գծել, ձևավորել էր իր փոքրիկ աշխարհը, դեպի ուր գնում էր հիմա՝ ճակատը հենած մեքենայի պատուհանի ապակուն, հայացքը անցնող տեսարաններին, մտքում իր ձևավորած աշխարհը, այդ աշխարհի՝ իր գծած սահմանները: Թե անգամ այդ աշխարհը միրաժ է, տեսլական, մրացածին մի բան, բայց միևնույնն է, այն կա, ու այն իր աշխարհն է, և ՆրաչՕն ոչ մի սահման էլ չի անցել. նա շարունակում է ճամփորդել իր երկրում: Ինքն ուզում է, որ դա հենց այդպես էլ կոչվի, որ Կարս մտնի ինչպես իր ծննդավայր Լոռվա ցանկացած քաղաք կամ գյուղ, մտնի իր ուզած օրն ու իր ուզած պահին: Այդպես ազատ մտնի իր այդ աշխարհը, ու, բան է, թե իրեն փրվող հարցեր լինեն, պատասխաններ ունենա:

ՆրաչՕն փազնապով ու փոթորկուն սրտով ճամփա ելած ճշմարիտ ուխտավոր էր, ինչպես երկար փարիներ հայրենի տնից հեռացած պանդուխտն էր, ինչպես այն աստիճաններով, թե ի՞նչ վիճակում կգտնի իր հայրական տունը, և ինչպես՝ կընդունվի այդքան երկար բացակայելուց հետո: Լռակյաց ու փրփում՝ ամբողջ ճանապարհին ՆրաչՕն իր հոգին քրքրում էր, պատասխաններ փնտրում այն հարցերի, որ էրգրում պիտի փրվեին իրեն: Գուցե մեր խմբից բոլորին չէ, բայց ՆրաչՕն հարցեր փրվելու էին. նա գիտեր, որ Կարսում էլ, Անիում էլ իրեն փրվելիք հարցեր կունենան եկեղեցու գմբեթից ընկած էն քարը, ճաքած պարը, այգու էն ծառը, որի տակ Չարենցն է նստել, էն փայտե հնաբույր դուռը, որ բացել-փակել են Աբգար աղան ու Եղիշեն:

Ամենքը չէ, որ կրեսնեն հարց փրվողներին, բայց ՆրաչՕն կրեսնի նրանց: Կրեսնի Կարսի հայկական տների՝ կախովի կողպեքով գոց երկփեղկ դռների ճեղքերից նայող նրանց հայացքները.

– Մերոնց տեսե՛լ ես,- կհարցնեն նրանք:

Իհարկե տեսել է: Ո՛չ միայն տեսել, այլ մեկ առ մեկ հեղինակը գրուցել է Գյումրիում, Նոր Մերասփայում, Նոր Արեշում...

Նոր, Նոր... որքան այդպիսի Նոր նախածանցներ հայտնվեցին մեծ հայրենիքի այն մի բուռ փարածքի վրա, ուր ավերմունքը դադար առավ: Նաշիվը պահե՛լ է իր հեղ ցրուցած մարդկանց, իր գրած ակնարկների: Ու հիմա նա գնում է նրա՛նց երկիրը, թե՛ իր գծած, ձևավորած աշխարհը: Իր ու նրանց միջև փարբերություն կա՞:

Ինչպիսի՞ն էին իր ակնարկները, ի՞նչ աղբյուր ունեին: Աղբյուրը սե՛րն է մարդու հանդեպ, այն մարդու, որ հեղո դարձել է իր ակնարկի հերոսը: Իր այդ սերը ՆրաչՕն չի նկարագրում (սերը ի՞նչ նկարագրես). նա պատմում է այս, այդ, այն մարդու մասին՝ ինչպիսին նա կա: Պատմում է և ապավինում ընթերցողի վերաբերմունքին. նա իր հերոսի մասին երբևէ չի ասում՝ սիրելի մարդ. թողնում է, որ դու նկատես, զգաս նրա սիրելի լինելը: ՆրաչՕն համար սիրելի բառը ավանանների, այլևայլ հավելումների կարիքը չունի, ինչպես, ասենք, համեմատելի չունեն հայրենիքը, հայրենի հողը կամ մայրենի լեզուն, ինչպես մոր հանդեպ փածած որդու սիրույն չի լինի հավելել շար սիրել բառերը. սիրել բառի կողքին շա՛տը որն է:

Եվ ահա այս ՆրաչՕն Կարսի ճամփին՝ ինքնամփոփ, ինքն իր մտքերի ու ժամանակի հետ կռիվ քալով, պարտասպում է Չարենցի հետ «հանդիպման»։ Նա հենց այդպես էլ ասում է՝ գնում ենք Չարենցի հետ հանդիպելու։ Ըստ ՆրաչՕի, Կարսը Չարենցն ինքն է, Առաքելոց եկեղեցին էլ է Չարենցը, քո հլա՝ մագութի Նամոյի փունն էլ, դայֆենճի Սեթոյի սրճարանն էլ։ Տեսնես այդ փները պահպանվե՞լ են։

...Երբ Մարտինը մեզ ուղեկցեց Էրզրումի փողոցի թիվ 100 փան մոտ, ՆրաչՕն փլվեց. դեմը անձածկ մի կիսախարխուլ պապ էր, երկփեղկ մի հնարույր դուռ։ Նրա փխրությունը, նրա լռությունն ավելի թանձրացավ։

«Այնպեղ գերեզմանը չենք գտնում, այսպեղ էլ փունն է այս վիճակում»։ ՆրաչՕն սա սասց ինքն իր համար, ինքն իր հոգին քրքրելով։ «Այնպեղ»-ը Երևանն է, ուր երկու օր առաջ Չարենցի հուշաքարի մոտ հավաքվածների մեջ հայացքով դեպի բազմաթիվ աշակերտները, որոնք արտասանել էին ու արտասանելու էին պարտասպ, ժպտալով սասց. «Ի՞նչ լավ է, որ այս էրէխեքն այսպեղ են»։ Նեպո՝ նրանց ուսուցիչներին սասց. «Ապրեք դուք, որ Չարենցին միշտ երեխաների մոտ եք պահում»։ Ու հիմա, երբ Չարենցի փան մոտ ուխտավորների խումբը հարհար, գույգ-գույգ մոտենում է լուսանկարվելու, ՆրաչՕն մի կողմ է քաշվել ու փրփում նայում է ոչ թե լուսանկարվող խմբի անդամներին, այլ մեր շուրջը հավաքված փեղաբնակներին։ Ի՞նչ է ուզում խոսել նրանց հետ։ Գուցե ուզում է հարցնել, թե այս փունն ինչու է այս վիճակում, թե ինչո՞ւ մի ցուցանակ չկա, որ ազդարարի թե սա այն փունն է, ուր իր մանկությունն է ապրել Չարենցը։

Միտելի ու միամիտ Նրաչ...



*Շարունակելի*